

Lisa 1

Riigi õigusabi tasu ja kulude põhjendatuse kontrollimiseks rakendatud kontroll- ja järelevalvemeetmed ning lõpetatud kontrollide tulemused 2025. aastal

I Riigi õigusabi osutamise eest tasu ja kulude hüvitamiseks väljamaksmisele kuuluva summa kontroll

Iga kuu hiljemalt 10. kuupäevaks esitavad advokaadid eelmise kuu riigi õigusabi osutamise kohta elektroonilise tasuarvestuslehe, tagavad väljamaksmise aluseks olevate määruste olemasolu Riigi Õigusabi Infosüsteemis (RIS) ning edastavad advokaadibüroo koostatud arve. Kokkuvõtte aruandeperioodil osutatud riigi õigusabi rahaliste vahendite kasutusest ja rahaliste vahendite jääk aruandeperioodi lõpu seisuga esitatakse Justiits- ja Digiministeeriumile 25. kuupäevaks.

Enne arve esitamist advokatuuri pearaamatupidajale, kes tasub advokaatidele nende eelneva kuu eest tehtud töö tasu, kontrollitakse tasuarvestuslehel, tasu suurust kindlaks määrava määrust (algdokumenti) ning arvetel, et dokumendid vastaksid nõuetele. Kontrolli käigus jälgitakse järgmist:

Arve

Kui advokaadibüroo saadetud arve on raamatupidamisprogrammi jõudnud, kontrollib advokatuuri haldur esmalt, kas tegu on e-arvega ja kas arvel on korrektsed andmed: büroo andmed, tasuarvestuslehe õige number ja õige kuupäev.

Tasuarvestusleht:

Laekunud arvel oleva tasuarvestuslehe numbri järgi otsib advokatuuri haldur RIS-ist advokaadi koostatud tasuarvestuslehe. Tasuarvestusleht koosneb ühest või mitmest tasumäärusest. Tasuarvestuslehel kontrollitakse järgmisi andmeid: advokaadibüroo nimi, aadress, riigi õigusabi osutamise periood, asja number, õigusabi saaja nimi, tasu suurus, tasutud aeg tundides, tasu kokku.

Tasuarvestuslehe koondsumma moodustub tasumääruste metaandmetesse sisestatud summadest. RIS-is oleva tasuarvestuslehe lõppsumma peab olema vastavuses arvel olema lõppsummaga.

Algdokument (tasumäärus)

Advokatuur kontrollib tasumääruste metaandmete vastavust kohtumääruse failis olevaga. Peamiselt esines vigu metaandmetes, aga ka kohtumääruse failis. Vigu esines nii kohtu sisestatud määrustes kui ka advokaadi sisestatud tasumäärustes. Kuigi on loodud tehnilised lahendused, mis võimaldavad kohtul sisestada tasumääruse andmeid ise, sisestavad advokaadid jätkuvalt suure osa tasumääruse andmeid RIS-is kohtute eest.

Kui advokaadid sisestavad ise RIS-i tasumääruse andmeid, peavad nad sisestama järgmised andmed: resolutsioon, määruse koostamise kuupäev, asutus, määruse koostaja, amet.

Osaliselt rahuldatud tasumääruste RIS-i sisestamine on advokaadi jaoks veel keerulisem. Täiendavalt tuleb osaliselt rahuldatud määruste puhul käsitsi sisestada määratud summad ilma

käibemaksuta. Kohtumäärustes ei ole alati selge info, millise toimingu eest taotletud tasu summat on vähendatud. Lisaks tuleb täita ka märkuste lahter, kuhu oodatakse tasu vähendamise või suurendamise põhjendust.

Kuna tasumääruste sisestamine on advokaadi jaoks keeruline ja aeganõudev, paluvad nad mõnikord määruste sisestamisel abi ka advokatuurilt. On tulnud ette ka seda, et advokaadid on lisanud süsteemi kogemata ka valesid kohtumääruseid. Advokaadi poolt valesti sisestatud tasumääruse laseb advokatuur IT-abil kustutada, et advokaat saaks parandused teha ja tasumääruse uuesti kinnitada.

Kui kohtu sisestatud tasumäärustes esineb viga, siis laseb advokatuur IT-abil vigase tasumääruse tasuarvestuslehel eemaldada ja saadab kohtute andmekvaliteedijuhile kirja, et kohus parandaks tasumääruse andmed.

Lisaks vigaste andmete sisestamisele esines erinevusi metaandmete ja kohtumääruse failis oleva vahel seoses sellega, et kohus oli ümardamisreeglit arvestanud teisiti, kui RIS-is arvutusloogika üles ehitatud on. Nimelt tulenevalt advokaadile riigi õigusabi tasu maksmise ja kulude hüvitamise korra § 1 lg-st 1 arvestatakse tasu ühe minuti täpsusega ning ümardatuna järgmise täiseuroni. Selle alusel on RIS-i arvutusloogika üles ehitatud nii, et RIS arvutab iga toimingu rea puhul eraldi tasu ühe minuti täpsusega ning ümardatuna järgmise täiseuroni. Korduvalt tuli ette, et kohus kasutas ümardamist kõigi sisestatud toimingute lõppsumma pealt. Advokatuur juhtis kohtute tähelepanu RIS-is kohaldatud arvutusloogikale, et edaspidi selliseid vigu vältida.

Kui kohus on andmed parandanud, saab advokaat parandatud määruse uuele tasuarvestuslehele kanda.

Käibemaksumäära muutusega seotud andmeparandused

01.07.2025 tõusis käibemaksumäär seniselt 22%-lt 24%-ni, mis tõi 2025. aastal lisaks tavalistele andmeparandustele ka käibemaksumuudatusega seonduvaid andmeparandusi. Advokatuur kooskõlastas 2024. aasta käibemaksutõusu ajal Maksu- ja Tolliametiga, Justiits- ja Digiministeeriumiga ja Rahandusministeeriumiga, et riigi õigusabi osutamisega seotud käibe tekkimise ajaks tuleb pidada tasu ja kulude suurust kindlaks määrava määruse tegemise aega ehk hetke, millal on selge, kui suur on advokaadibüroole õigusabi osutamisega seoses tekkinud käive. Käibemaksumäära muutusega seoses oli RIS-is vaja teha täiendavaid andmeparandusi, kuna kohtud mõistsid välja tasusid vana käibemaksumääraga ka peale uue käibemaksumäära jõustumist. Sellega seonduvalt tuli teha pöördumisi IT-abile käibemaksu korrigeerimiseks vastavalt kohtumääruses välja mõistetud määrale. See tõi kaasa ka tavapärasest rohkem arvete korrigeerimist.

II Riigi õigusabi korraldamise üle teostatud järelevalve

Kiireloomulised tellimused

Riigi õigusabi korraldamisel jälgitakse kiireloomuliste taotluste esitamist, mh nende osakaalu riigi õigusabi taotluste üldisest mahust ning üldist dünaamikat. RIS-i sisestatud taotlustest jagati 2025. aastal kiireloomulisena 4786 taotlust, mis on ligi 46,77% kõikidest tellimustest. Advokatuur pöörab kõige rohkem tähelepanu nendele taotlustele, kus advokatuurile antakse advokaadi nimetamiseks aega vähem kui 2 tundi.

Menetlejate poolt advokaadi määramine

Teostades järelevalvet riigi õigusabi korraldamise ning riigi õigusabi jaoks eraldatud rahaliste vahendite kasutamise üle, teostatakse järelevalvet ka riigi õigusabi osutava advokaadi määramise korra üle. Korralise järelevalve käigus on saanud teatavaks juhtumid, kus menetlejad on ise määranud riigi õigusabi osutava advokaadi ning põhjendused selleks on märkimata. Advokatuur palub selgitusi iga üksikjuhtumi kohta ja selgitab täiendavalt seadusest tulenevat korda. Esineb nii olukordi, kus tegelikkuses on põhjendus olemas, aga see on ununenud märkimata, kui ka olukordi, kus advokaadi käsitsi määramiseks alust ei olnud. Sellisel juhul hindab advokatuur iga üksikjuhtumit eraldi, otsustamaks, kas käsitsi määratud advokaat saab õigusabi osutamist jätkata või suunatakse tellimus uuesti jagamisele, et advokaat määrata tavapärasel korras. 2025. aasta lõpus tuvastati ühes Eesti piirkonnas muster, kus menetleja on kasutanud tihti käsitsi advokaadi määramise funktsiooni. Järelevalve selles osas jätkub 2026. aastal.